

Een lied van verbazing

Voorganger: Ds. Heleen Weimar

Gelezen / gezongen:

lezing: Psalm 118

lezing: Deuteronomium 5, 1-6

lezing: Lucas 24, 1-12 (Lied 619)

lezing: Handelingen 3, 1-16 en 4, 1-12

Gemeente van Jezus Christus,

Vanmorgen, op het Paasfeest, sluiten we een lange serie lezingen af. Vanaf Advent hebben we iedere zondag een bijbellied gelezen (en het meestal ook gezongen!) Dat kon een klaaglied zijn of een lofzang. Een leerdicht of een rouwklacht. Een danklied of een liefdeslied. Kortom, liederen over wat mensen tot in het diepst van hun ziel beroert en wat zij willen uiten voor Gods aangezicht. Vandaag eindigen we de serie met een lied van verbazing. Psalm 118. Een echte Paaspsalm.

Waarschijnlijk hebben Jezus en zijn leerlingen deze psalm ook met elkaar gezongen, toen ze voor de laatste keer Pesach vierden, de maaltijd om de bevrijding uit Egypte te gedenken. Aan het einde van het Pesachmaal werden (en worden nu nog steeds) de Hallel-psalmen gezongen, ook wel de Egyptische lofzang genoemd, de Psalmen 113-118. De bevrijding uit Egypte wordt in Psalm 118 niet woordelijk genoemd, maar heel dat gebeuren van de verlossing uit het slavenhuis wordt er in één vers samengevat:

In mijn nood heb ik geroepen: HEER!
En de HEER antwoordde,
hij gaf mij ruimte.

En in het midden van de Psalm wordt het Schelfzee-lied geciteerd, het loflied, dat Mozes en Mirjam zingen, als het volk Israël droogvoets door de zee is getrokken, aan hun achtervolgers ontsnapt:

De Heer is mijn sterkte, mijn lied,
Hij gaf mij de overwinning.
De rechterhand van de HEER verheft mij.
De rechterhand van de HEER doet
machtige daden.

En dan zwenkt de psalm van de gedachtenis van de bevrijding naar de tempel van God. Een staande voor de poort, de poort die leidt naar God, herkent de psalmist zich in de sluitsteen, een beetje een mislukte steen, die toch boven aan de poort prijkt. (Het Hebreeuwse woord voor deze steen wordt meestal met hoeksteen vertaald, een steen die muren bijeenhoudt,

maar bij een poort gaat het waarschijnlijk om een sluitsteen, die de boog bovenaan sluit). De psalmist ziet die steen, die vreemde steen daar bovenaan en zingt vol herkenning en verbazing:

De steen, die de bouwers hadden
afgekeurd
is een sluitsteen geworden.
Dit is het werk van de HEER,
een wonder in onze ogen.

Al heel vroeg na Jezus dood en zijn verschijningen, zijn de leerlingen de opwekking van Jezus door God in verband gaan brengen met deze Psalm 118. De ik-figuur van de psalm, die mocht leven in plaats van te sterven, die door God uit de benauwdheid was gehaald en in de ruimte was gezet, en bovenaan de poort van de tempel was geplaatst - in die ik-figuur herkenden de leerlingen hun leermeester, die gestorven was, maar die hen als levende was verschenen. Vanwege dit vroege verband dat Jezus' leerlingen legden met deze Paaspsalm, zien we ook zoveel sporen van deze psalm in het NT. Petrus bijvoorbeeld citeert in zijn toespraak tot de tempelbezoekers het vers over de afgekeurde steen, om duidelijk te maken wat er met Jezus was gebeurd. Wat vooral aansprak in deze psalm, denk ik, was die toon van verbazing. Want verbaasd, onthutst, verwonderd, verbijsterd, dat waren de leerlingen zelf ook. Onthutst en verwonderd, dat waren ze, bij de ontdekking dat het graf leeg was, zo vertelt Lucas (Lucas 24, 4 en 12). Stomverbaasd, dat waren ze toen Jezus aan hen verscheen (Lucas 24, 41). Buiten zichzelf van verbazing zijn ook de tempelbezoekers, wanneer de verlamde man bij de tempel waarlijk is opgestaan, in de naam van Jezus.

Verbazing is niet hetzelfde als ongeloof. Wie verbaasd is, zegt niet: 'Dat is niet mogelijk!', maar: 'Hoe is het mogelijk!?' Wie verbaasd is, snapt er niets van, maar houdt de mogelijkheid open. Wie verbaasd is, zegt: 'Ongelooflijk! Niet te geloven!' maar dat is toch wat anders dan: 'Dat geloof ik niet. Ik kan het niet geloven.' Wie verbaasd is, zou het kunnen gaan geloven.

Maar waarom is de psalmist zo verbaasd over dat afgekeurde steentje, dat boven aan de tempelpoort prijkt? Want zo kent hij toch God, de God van Israël?

Als de God die zeer hoog troont, maar zeer laag ziet? Die de gebogene opricht, de verworpene opraaft. De God die machtigen van hun tronen stoot en vernederden opheft uit het stof? Dat is toch de kern van het Oud Testamentische Paasverhaal. Dat is toch het beeld van God dat uit de Hallel-Psalmen spreekt. Dat is toch de rode draad die door alle boeken loopt van wet en profeten? En waarom zijn de discipelen zo verbaasd? Want zo had Jezus hen God toch doen kennen, als de grote steentjes-opraper? Dat was toch juist de kern van de zaligsprekingen, die Jezus op de berg had uitgesproken? 'Gelukkig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven, gelukkig wie hongeren en dorsten naar gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden...' (Matteüs 5, 6-7). Dat was toch ook de pointe van bijna alle gelijkenissen? Van de herder bijvoorbeeld die dat ene schaap gaat zoeken, de vrouw die alles overhoop haalt voor dat ene muntje dat ze kwijt is. En Jezus had toch ook zelf, in Gods naam, mensen opgewekt die zo goed als dood waren, mensen erbij getrokken, die verstoten waren, mensen een nieuwe kans gegeven, die helemaal waren vastgelopen, een kind dat niet meetelde in het midden gezet?

Om verschillende redenen is de verbazing groot. Allereerst omdat het er in die omgekeerde beweging van God zo anders toegaat dan hoe wij het gewend zijn in het leven. En dan heb ik het niet eens over de fysieke onmogelijkheid van terugkeren uit de dood of van opstaan en gaan springen na een levenslange verlamming. Want verschijningen hebben mensen wel vaker, visioenen ook, wonderbaarlijke genezingen komen voor. Maar dan gaat het mij nu om de vanzelfsprekendheid, waarmee niet de zachtmoedigen de aarde beërven, maar brutalen de halve wereld hebben. Dan gaat het om het hardnekkige feit, dat het recht van de sterkste toch meestal sterker is dan dat van degenen die snakken naar gerechtigheid. Dan gaat het erom, dat mensen gewoon kunnen worden afgedankt, in hun werk of in een relatie. Dan gaat het erom dat in onze maatschappij mensen helemaal uit het zicht kunnen verdwijnen, totaal worden vergeten, door niemand meer worden opgemerkt.

Ons beeld van God hangt hiermee samen, met hoe het gewoonlijk toegaat in het leven. Het beeld van God als steentjesraper moet het vaak afleggen tegen heel andere beelden van God. Beelden die we óók in de bijbel tegenkomen, in zowel het Oude als het Nieuwe Testament. Beelden die ook in de kerk worden verkondigd. Beelden die mensen als vanzelfsprekend hanteren, gelovigen zowel als niet-gelovigen. Het beeld bijvoorbeeld, dat God zo veeleisend is, dat je als steentje ook wel onberispelijk en volmaakt moet zijn, om mee te mogen doen in het bouwwerk. Of het beeld van God als een straffende God, wat je het idee geeft dat je als steentje niet voor niets in de modder ligt, maar als straf voor de zonde. Of het beeld van een God die zo heilig en geestelijk is, dat hij zich niet in de

modder zal begeven, zich niet verlagen zal tot het slijk der aarde, om op zoek te gaan. Of het beeld van een God die blijkbaar onverschillig is, of willekeurig, of gewoon helemaal niet bestaat, want anders zou God toch wel zijn almacht aanwenden om krachtig in te grijpen bij groot leed. Hoe hardnekkig dit beeld is, daarvan zongen we op Goede Vrijdag:

Ja, het liefst zou ook ik, als die andere
drammers,
God tot ingrijpen dwingen met die
almacht van Hem;
en ik houd stiekem hoop op de heer van de
machten,
een reusachtige redder van een wereld in
nood (Lied 945: 1-2).

De leerlingen van Jezus zijn stomverbaasd. Maar de psalm die ze hadden gezongen bij het Pesachmaal, de Paaspsalm bij uitstek, en het beeld van God daarin als steentjesraper, helpt hen om te gaan vatten wat er is gebeurd, helpt hen te gaan duiden wat het lege graf en de verschijningen van Jezus zouden kunnen betekenen.

Wanneer Petrus in zijn toespraak tot de tempelautoriteiten Jezus de sluitsteen noemt van de tempelpoort, dan zegt hij hiermee eigenlijk hetzelfde, als wat de evangelist Johannes Jezus laat zeggen in de Ik-ben-woorden. Ik ben de weg (de waarheid en het leven). Ik ben de poort of de deur van de schapen. Petrus, vervuld van de heilige Geest, zegt hiermee, net als Johannes: door Jezus, door de verhoogde, de opgestane Heer, is God voor mensen opnieuw toegankelijk geworden, benaderbaar, vindbaar, herkenbaar in ons leven en samenleven. Door Jezus leren wij God opnieuw kennen als de steentjesraper. Dat geldt allereerst voor de verlamde man, die van zijn verlamming wordt verlost in de naam van Jezus (God bevrijdt betekent die naam). Deze man kon de tempel niet in. Maar hij mócht er ook niet in. Want lammen en blinden was de toegang tot de tempel ontzegd, door een verondersteld verband tussen rituele reinheid en fysiek welzijn (in Lev. 21, 17-20 geldt dit alleen voor priesters). Maar nu danst en springt hij de tempel binnen, door de schone poort.

Als Jezus niet was opgestaan, als zijn verhaal niet verder was gegaan, doorverteld, voortgezet, dan hadden wij hiervan niet geweten. Maar nu mogen wij ook door de Schone Poort, waarvan Jezus de sluitsteen is. En zo mogen wij God leren kennen als een kracht die mensen niet verwerpt of liggen laat, maar overeind helpt. Een God die ieder mens gebruiken kan als steentje voor zijn koninkrijk, hoe hoekig of geblutst of dof geworden ook. Een God die niemand afschrijft, echt niemand, maar die ziet wat ieder mens te bieden heeft, echt ieder mens. Is dat niet verbazingwekkend?!

Amen